Бібліотека Українського Наукового Товариства Книгознавства

№ 20. Київ. Четверг, 24 января (6 лютого), р. 1908.

Ціна окремого № 4 коп. № 20

РАДА

газета політична, економична і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік третій.

Адреса редакції і головної контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.

— Телефон редакції 1458. —

Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на 1рік	на 11м.	на 10м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2 25	1.75	1 25	65.

Рокові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші стати, до друку негодящі, переховуються и редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Приймається передплата на рік 1908
на українську політичну, економичну і літературну газету
(рік видання третій)

РАДА,

яка виходить у Київі що-дня, окрім понеділків і днів після свят, українською мовою по програмі звичайних великих політичних газет.

Напрямок газети непартійний демократично-поступовий.

Протягом 1907 року в „Раді“ брали участь:

Алчевська Хр.; Amator (псевдонім); Анагноста В. (Швейцарія); Аркас М.; А. Я. (псевд.); Бабич Ів.; Барвінок Ганна (Г. Куліш); B-dur (псевд.); Бердяев С.; Біленький (псевд.); Братерський Вол. (псевд.); Буда С.; Будяк Ю. (псевд.); Виборний Макогоненко (псевд.); Винниченко В.; Ворон-Вільчинський П.; Вороний М.; Гехтер М. (М. Рузин); Голоскевич Г.; Григоренко Гр. (псевд.); Гриневич А., свящ. (член II Держ. Думи); Грушевський М., проф.; Грушевський О., прив.-доц.; Джиджора Ів.; Дмитрієв М.; Доманицький В.; Дорошенко Дм.; Дубровський В.; Дуда-Дудинський Ол. Єримович Г. (псевд.); Єфремов П.; Єфремов С.; Жебуньов Л.; Залізняк М.; Капельгородський П.; Квасницький Гр. (Гр. Трейман); Квасницький Є.; Коваленко Гр.; Коваленко Ол.; Комарь М.; Кононенко М.; Корольов В.; Косоноцький В.; Кошовий В.; Кракалія К. (Буковина); Кревецький Ів. (Галичина); Крижановський Ів.; Кропивницький М.; Lapidus K. (Париж); Левицький Мод.,—др.; Леонтович Вол. (В. Левенко); Лисенко М.; Личко Ів.; Лозинський М. (Галичина); Лоський К.; Лотоцький О.; Лубенец Ів. (псевд.); Лютницький А.; Малий Євген (псевд.); Мандрівець (псевд.); Матушевський Ф.; Майорський П. (псевд.); Майстренко Х.; Огієнко Ів.; Олесь (псевд.); Оправхата П.; Осадчий Т.; Павловський М. (М. Лісовицький); Пахаревський Л. (Litera); Песчанський Дм.; Петлюра Сим.; Пилипович М.; Піснячевський В.; Понятенко П.; Порш М.; Ротапа (псевд.); Раєвський Ів.; Русов О.; Русова С.; Садовський В.; Самійленко Б. (Сивенький); Семенович С.; Старицька-Черняхівська Л.; Стебницький П.; Співаченко (псевд.—Петербург); Стеценко К.; Сумцов М., проф.; Сьогобочний Гр. (псевд.); Тарасенко Ів. (член I Держ. Думи); Тенянко П.; Франко Ів., др.; Хотовицький М; Черкасенко С.; Чернявський М.; Чижевський П. (член I Держ. Думи); Чикаленко Євг.; Чулий (псевд.); Чупринка Гр.; Шелухін С.; Шемет Вол. (член I Держ. Думи); Шерстюк Гр.; Шраг І. (член I Держ. Думи); Щербаківський В.; Ерастов Ст.; Юркевич Ос., др.; Яновський Г.; Ярошевський Б. і багато инших.

Особливу увагу РАДА звертає на місцеве життя провінції.

Власні кореспонденти в столицях і по всіх значніших містах України.

РАДА має в Державній Думі і Державній Раді кореспондентів власних

НА РІК 6 карб. РОКОВІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ОДЕРЖАТЬ БЕЗПЛАТНО:

Т. Шевченка „Кобзарь“

останнього нового повного видання під редакцією В. Доманицького, у яке входять новознайдені твори поета, ще нігде не друковані.

Одержать „Кобзаря“ не тільки ті передплатники, які зразу заплатили всі гроші, а і ті рокові, що виплачують частками в строки, визначені в умовах передплати після останнього внеску.

Умови передплати в заголовку.

Адреса редакції і головної контори: у Київі, Велика-Підвальна вул., д. 6, біля Золотих Воріт. Телефон 1458.

Редактор М. Павловський. Видавець Є. Чикаленко.

Од Головної Контори.

Головна контора оповіщає, що „Кобзарь“ буде розіслано передплатникам заказною бандероллю, через це просить всіх тих передплатників, які одержують ґазету на ст. залізних доріг, на которих не приймається заказна кореспонденція, подать як найскоріше станцію, на яку треба вислати „Кобзарь“. Подаючи адресу для висилки „Кобзаря“, обовязково треба подати точно адресу, по якій одбірається ґазета.

р—57—7

ГРАМОФОНИ

Тонарм од 15карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофон-фонографи Пате і валки до них у великому виборі.

головне депо музичних струментів і нот

Г. І. ІИНДРЖИШЕКА у Київі, Хрещатик, 58. Прейс-курант. безплатно.

гд-7-7

Приймаєть ся передплата на 1908 р. на

Літературно-Науковий Вістник

Український місячник літератури, науки й громадського житя.

ОДИНАДЦЯТИЙ РІК ВИДАННЯ.

Виходить в двох виданнях: київськім і львівськім в збільшених розмірах, книжками по 12—15 аркушів друку.

Містить белетристику ориґінальну й переклади — повісти, оповідання, драми, поезії, статї з української історії, літератури, суспільної економії й инших областей знання; огляди літератури, науки й суспільно- політичного житя, критику й бібліоґрафію.

ПЕРЕДПЛАТА НА ВИДАННЄ КИЇВСЬКЕ:

на рік 8 руб.; для незаможних учнів, студентів, сільських учителів, низших служащих, робітників і селян 7 руб., але тільки коли вони передплачують журнал просто з контори.

На пів року 4 руб. 50 коп.

Передплату можна присилати також по одному рублю на перше число кожного місяця, кому трудно прислати більше відразу. Книгарям і всяким посередникам від передплати 5%, але тільки в тім разі, коли передплата виплачуєть ся повна (8 руб.) і вся відразу.

Повні комплєкти за 1907 р. і за попередні роки продають ся по 8 руб.

Видавець М. Грушевський. 0-51-7 Редактор Ф. Красицький.

Театр Т-ва Грамотности.

Трупою українських артистів під орудою МИКОЛИ САДОВСЬКОГО

Сьогодня, 24-го января, виставлено буде у в-сьмий раз „Ревизор“, ком. на 5 д. Роль „Городничого“ виконає М. К. Садовський. Участь бере вся трупа і хор. Початок вистави о 8 г. в.

Анонс: У п'ятницю 25-го янв. вистава на користь артілі капельдінерів „Циганка Аза“, на 5 д. Білети продаються.

Відповідальний режісер М. Садовський. Капельмейстер Густав Елінек.

м—2—20

Театр „СОЛОВЦОВ“ Сезон 1907—1908. Дірекція І. Є. Дуван-Торцова

Сьогодня, 24-го января, „Колдунья“, Чірікова. Початок о 8 г. в. 25-го по загальноприступним цінам „Орленокъ“, др. на 5 д. 26-го спектакль артілі капельдінерів—„Больные люди“, п. на 2 д. „Золотая Ева“, ком. на 3 д. 27-го вранці, по зменшен. цін. „Царь Ѳедоръ Іоанновичъ“, траг. на 5 д. Увечері „Блестящая карьера“, п'єса на 4 д. 29-го Бенефіс А. А. Пасхалової—„Сказка“, Шніцлера. „Свадьба“, Чехова. 30-го „Марья Ивановна“, Чірікова.

м—3—20

Городський театр. Дірекція С. В. Брикіна.

У завтра, 25-го 21-й сп. абон. „Русалка“. Бер. уч. д-ки: Балановська, Негіна, Білявська; д.д.: Мосін, Боссе. Початок о 7½ год. в. Білети, що лиш. від абон. продаються по звич. цін. 26-го для 1-го вих. арт. Московськ. приватн. оп. А. А. Де-Аніні—„Карменъ“. Партію „Карменъ“ викон. А. А. Де-Аніні. Бер. уч. д-ки: Де-Аніні, Де-Рібас; д.д.: Долінін, Андреєв, Цесевич. 27-го два сп.: вранці по загальноприст. цін. „Пиковая Дама“. Беруть уч. д-ки: Балановська, Шмід, Правдіна, Чаплинська; д.д.: Мосін, Зелинський, Петров. Увеч., у 18-й раз з повн. нов. обст. „Царь плотникъ“. Бер. уч. д-ки: Арцибашева, Платонова; д.д.: Орішкевич, Фон-Ріген, Андреєв, Боссе, Тихонов, Цесевич. 28-го сп. абон. „Жизнь за Царя“. 29-го у 4-й раз „Манонъ“. В недалекому часі відбудеться бенефіс хора и оркестра, виставлено буде у 1-й раз у Київі оп. Н. А. Римського-Корсакова „Сказка о царѣ Салтанѣ“, з повн. нов. обст. Білети продаються.

м—4—20

З 8 січня 1908 року відкрита нова

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Літературно-Наукового Вістника

У Київі, Прорізна вул., 20.

Має на складі видання Львівської Видавничої Спілки, Наукового Товариства, Проф. М. Грушевського по історії України і українському питанню, а також видання російські на українській мові.

Там же можна купувати комплекти Л.-Н. Вістника за попередні роки.

б—66—1

Вийшло в світ 1-е нове видання поезій

М. П. Старицького

Ціна 2 карб.

Всі гроші, вирручені від продажу цієї книжки, підуть на збудування пам'ятника на могилі М. П. Старицького.

610—65—2

Просимо рокових передплатників, які заплатили по 2 карбов., поспішити зробити другий внесок, щоб з 1-го числа февраля не було перепинки в одбіранню газети.

р—64—3 Адміністрація.

Київ, 24 января 1908 р.

Скандал в Думі. Ворожнеча правих членів Думи до кадетів та до лівих виявлялася трохи чи не на кожному з думських засідань. Як тілько в Думі починає говорити який небудь поступовий оратор, „истинно-русскі“ депутати напружують всю свою енергію на те, щоб перешкожати його промові: шикають з місця, перебивають вразливими вигуками, а то просто піднімають такий галас, що зовсім заглушають слова промовця.

Такі ворожі відносини правих депутатів до поступових промовців пояснюються не тим, що ці промовці говорять иноді може щось не до речі. Навпаки, промови представників поступових партій до цього часу були здебільшого значно багатіщі на зміст і влучніщі, ніж одноманітні, бліді промови лідерів правої частини Думи. Але союзницьких депутатів дратує та моральна сила, яку мають поступові партії і якої нема в чорносотенців.

До голосної картини думських засідань, намальовоної нами в попередніх рядках цеї статі, російське громадянство вже досить призвичаїлося, але позавчора трапився такий інцідент, який полишає за собою далеко позаду все те, що до цього часу бачила Державна Дума в своїх стінах.

Героєм скандалу на цей раз явився той самий „відомий“ Пуришкевич, котрого уже було вигнано з другої Думи на пятнадцять засідань. Тепер він ні з цього ні з того накинувся на Мілюкова, котрий тільки цими днями повернувся з Америки і нічим Пуришкевича не зачіпав.

З уст чорносотенного лідера на адресу Мілюкова посипалася така вулишна лайка з плюванням, що навіть його прихильники оторопіли і з несподіванки не знали, як їм бути, що робити. Ефект скандалу був настільки великий, що Дума, серед якої величезну більшість мають праві, постановила виключити Пуришкевича на пятнадцять засідань.

Такої постанови неможна не вітати. Перед народнім представництвом стоїть велике завдання—хоч трохи поліпшити тяжке становище того люду, од імени якого явилися в Думу депутати. Ті, хто, як, напр., Пуришкевич, перешкожають Думі працювати, припиняють її роботу, являються злочинцями поред народом і заслужують справедливої кари. Ми вже не кажемо про те, що лайка і плювання одного члена парламенту на другого підчас засідань в стінах самої Думи ображає достоїнство високої державної інституції, діскредітує її в очах громадянства.

Кажуть, що Пуришкевич божевільний і тим поясняються його вибрики. Але коли це правда, то такому добродію місце в лікарні для божевільних, а не в вищій законодатній інституції.

На прикінці не можемо не зазначити тактовного на цей раз поводіння голови Думи. Хомяков явив себе у всьому скандалі цілком безсторонньою, об'єктивною людиною. Правда, це викликало нарікання октябристів, що голова в даному випадкові поводився дуже вже самостійно, не порадившись попереду з ними. Але колиб Хомяков таку самостійність проявляв і на далі у всіх инших справах, то може праця Думи стала-б далеко продуктивніщою, ніж то було до цього часу.

Цікава загадка.

12 октября минулого року вийшов був од Синоду указ, що по двохкласових учительських школах на Поділлі можна завести науку української мови, історії та письменства. Указ цей був приємною несподіванкою для українців, що побачили тут сліди нового напряму в шкільній справі на Україні. І справді те, що перше було заборонено, зробилось дозволеним. Правда, на невеличкому чомусь клаптику української землі, а не по всій Україні. Та для початку й то добре,—говорили...

Минуло кілька місяців, а початку все якось не видко було. Але ось недавно в „Раді“ надруковано звістку, що з нового року початок таки буде зроблено: „по двохкласових учительських школах подільської єпархії, а також в подільській духовній семинарії почнуться курси української літератури та історії України“. („Рада“, ч. 4). Ну, нарешті, таки діждались!—думали собі українці, читаючи наведену звістку. А то вже непевність брала була, бо, напр., у тому ж таки Кам'янці в гімназії п. Славутинської дозволено було завести лекції українського письменства й історії, а коли до діла дійшло, то й виявилось, що завести їх неможна, бо вчителів з дипломами Біг дасть. Мимоволі зринало питання, а яку ж собі дасть раду подільське духовенство з тими дипломами? І чи не станеться й тут так само: заводити, мовляв, заводь—не боронимо, а тільки справді нічого з цього не вийде, бо законних учителів ні звідки взяти... То й право само собою зникне через цю невеличку формальну причину. Наведена звістка збивала таку непевність, бо ж категорично сказано, що українська наука таки на щасливому Поділлі буде. Нумо знову ждати...

І знов діждались. В ч. 15 „Ради“ надруковано ще й таку звістку: „Кам'янець-подільська шкільна рада прислала ще перед Різдвом в с. Сутиськи, винницького повіту, місцевому „совѣту“ второкласної церковно-парафіяльної школи запитання, чи має „совѣтъ“ які кошти, щоб платити за навчення української мови учнів у „внѣурочное время“. Цими днями сутиське правління відписало в Кам'янець, що **нема зайвих грошей ані трохи**“.

Ось де закопано, як той німець каже, собаку в цій справі. Синод дозвіл дав—учіться, голуб'ята, але тільки „во внѣурочное время“ і місцевим коштом. Час, хоч і це важко дуже було, ще можна б і знайти, а от кошти... які можуть бути зайві кошти у просвітньої інституції в Росії? Коштів нема,—нема у Сутиськах, нема, можна думати, й по инших школах. А нема коштів, то не буде й української науки.

Чиновник знає, що робить. Коли дух часу силує його йти на уступки, він прибере їх в такі форми, за яких уступка всяку ціну свою втратить. Так було з дозволом міністерства, що розбився об дипломи; так виходить воно і з дозволом синодським, що напоровся же на підводне каміння „місцевих коштів“. І не без задньої думки, здається мені, зроблено отой додаток про місцеві кошти: розумні й вигадливі чиновники сидять у Синоді,—не згірш од міністерських...

Цікаво тепер розгадати ту загадку, що вигадали синодальні чиновники: чи буде українська наука на Поділлі? А про те й розгадувати мабуть нічого...

Сергій Єфремов.

Державна Дума.

Засідання двадцять друге (22-го января).

Засідання одкривається о 2 год. 11 хвил.

В ложі міністрів міністр чужеземних справ Ізвольський, міністр доріг Шауфус та тов. мін. фінасів Покровський.

Після вислову спочуття португальсько-

му урядові, в якому соціяль-демократи та трудовики не брали участи, Дума переходить до обміркування внесеного кадетами *запитання про дорожнечу на речі першої необхідности*.

Шубинський (октябрист), як голова комісії, що до запитаннів, заявляє, що запитання про дорожнечу продуктів ніякого звязку з комісією не має, бо в факті дорожнечі нема елементу незакономірности.

Шінґарьов (кадет) згоджується, що з боку формального правда комісії. Питання про дорожнечу дійсно більше звязано з харчовим питанням, ніж з комісією що до запитаннів. Через те Шінґарьов пропонує передати запитання про дорожнечу в харчову комісію для попереднього обміркування.

Пропозіцію Шінгарьова ухвалено одноголосно.

На черзі *доклад першого виділу про вибори посла од русскої людности Закавказзя—Тімошкіна*. Докладчик граф Бобринський заявляє, що хоча вибори Тімошкіна відбулись при не зовсім законних обставинах, проте данних для скасування виборів занадто мало. Отже виділ пропонує вибори Тімошкіна затвердити, а про незаконні вчинки місцевої адміністрації довести до відомости міністра внутрішніх справ.

На трібуні з'являється соціальдемократ Гегечкорі. Він промовляє спокійно і з гідністю. Праві слухають його досить уважно.

Промова Гегечкорі.

Мета мого виступу—не практичний результат. Я не сподіваюся, що після моєї промови Дума скасує вибори Тімошкіна: думська більшість уже наперед вирішила це питання. Моя мета—зайвий раз показати на теперішньому випадку, як сами ставляться до закону ті класи, які раз-у-раз кричать про законність. Постанова виділу суб'єктивна і росходиться з законом. Підчас виборів вживалися всі заходи, аби забезпечити перемогу однієї партії та її кандидатові, членові союзу руського народу (вигуки на правій: „браво!")... Тімошкіна.

Гегечкорі: „Члени Думи ухвалюють ламання закону... Вітаю"... (На правій шум).

В дальшій промові оратор доводить, що ламання закону й „пояснююча" діяльність сфер в области виборчого закону не припинились ще й досі. Ріжниця тільки та, що раніше поясняла адміністрація, тепер поясняє виділ, що перевіряє вибори. Наприкінці Гегечкорі пропонує скасувати вибори.

Після Гегечкорі промовляють Воронцов, Розановік князь Шервашідзе. Перші пропонують зовсім скасувати вибори. Шервашідзе ж пропонує вибори затвердити, а про незаконні факти довести до відомости міністра внутрішніх справ.

Прелюдія до скандалу.

На трібуні з'являється Пурішкевич, який робить перший виступ. Відограється прелюдія того грандіозного скандалу, яким закінчилось засідання. Пурішкевич: „Я хочу відповісти лівому послові, який докоряв міністерству внут. справ за його пояснюючу діяльність на виборах"...

Голова: „Дозвольте попрохати вас залишити політику міністерства на боці".

Пурішкевич: „Той факт, що на лівих лавах повно послів, які не визнають можливим бути (шум. Вигуки: „досить!" „до справи!")... при початку засідання.

Крики доходять до апогея. Нічого не чутно. Видно тільки, як Пурішкевич розмахує руками.

Хомяков: „Члене Думи Пурішкевич, дуже прохаю вас слухати, що я вам скажу!"

Пурішкевич: „Добре!"

Хомяков: „Дуже прошу не викликати заколоту в Думі".

Пурішкевич: (показуючи на лівих): „Це вони викликають заколот".

Голова: „Зо мною дуже прохаю не полемізувати, а вас,—каже голова, звертаючись до лівих лав,—уклінно прошу не шуміти" (оплески в центрі).

Пурішкевич: „Я цілком зрозумів те, коли б закиди виходили в центру, який стоїть на ґрунті порядку, чести й законности, але"...

Голова: „Уклінно прошу не виясняти, хто стоїть на якім ґрунті, це не входить у вашу компетенцію. (Оплески. Сміх).

Пурішкевич: „Не маючи спроможности висловитись по суті—не хочу розглядати, чи правильно, чи неправильно робить голова, не даючи мені промовляти—можу тільки побажати, щоб ми могли привітати Думу з прибуванням в числі її членів зайвого представника союзу р. н. Пропоную признати вибори Тімошкіна правильними. (Загальний шум. Голова дзвонить).

Голосування.

Більшістю всіх проти кадетів і лівої Дума постановляє признати вибори Тімошкіна правильними, а про вчинки місцевої адміністрації постановлено довести до відомости міністра внутр. справ. Потому затвержуються вибори по орловській губ., по амурській области і по Бесарабії, де замісць покійного Шмітова вибрано члена бесараб. партії центра Солтуза.

Дрібні справи.

Ухвалюється доклад редакційної комісії в справі законопроекту про суму розкладочного податку з торговельних і промислових підприємств на трьохріччя 1908—1910. Законопроект передається в Держ. Раду.

Ухвалюється також без суперечок законопроект про розміри мінімального проценту з поземельних коштів державного казначейства на трьохріччя 1907—1909.

Дума переходить до обміркування законоцроекту про зменшення кількости служащих в комісії для розмежування земель забайкальського козачого війська. Законопроект ухвалено.

Обидва останніх законопроекти передаються в редакційну комісію.

Після перерви Дума переходить до постатейного розгляду відомого законопроекту про скасування подушного податку в ізмаїльськім повіті на Бесарабії. Ухвалюються пункти п'ятий, шостий, сьомий, восьмий, девятий, і десятий законопроекту.

Нарешті, Дума розглядає заяву послів-сібіряків, щоб їм дали додаткові місця в де-яких комісіях. Заява сібіряків одкидається.

Пурішкевича виключено на 15 засіданнів.

Страшенний скандал розгорівся на заяві Гучкова (голови комісії держ. оборони), щоб Дума дала йому право об'являти засідання комісії закритими.

Не встиг ще Хомяков прочитати заяву, як починається біганина з записками. Нав коло трібуни президіуму—справжній ярмарок. Записки подаються через голови сусідів. Пурішкевич хоче подати дві записки заразом, але Хомяков не бере. Протягом 2 хвилин записується 26 ораторів.

Гучков тихим, єлейним голосом починає мотивувати свою пропозіцію. Краще—каже він—доручити державну таємницю тільки 37 членам комісії, ніж всім 440 членам Думи.

На трібуні—Пурішкевич. „З місця в карьєр" він починає вибрикувати: „Поділяючи погляд Гучкова, я проте не можу бути таким делікатним, як він. Представники воєнного й морського міністерств повинні давати пояснення в комісії. Але коли б я був воєнним або морським міністром і в засідання комісії ввійшов би член Думи Мілюков"...

Скандал вибухає зразу. На лавах опозиції починають грюкотіти пюпітрами, шум, крики: „геть!" Мілюков добре володіє собою. В цей момент і протягом дальшого розвитку скандалу він жадним рухом не показує свого хвилювання.

Пурішкевич кричить, кінчаючи фразу: „...то я застігнувся б на всі ґудзики"...

Шум зростає. Хомяков стоїть блідий, схвильований і без перестану дзвонить в дзвоник.

Пурішкевич з місця свариться рукою на Мілюкова й кричить: „подлець! подлець!".

Хомяков благає заспокоїтись. За страшенним шумом нічого не чутно. Кадети вскочили з місць. Октябристи почувають себе незручно і мовчать. Кричить вся ліва й права.

Хомяков: „Прошу заспокоїтись!" (звертається до лівої). Ви не знаєте, що я хочу сказати.

Хомяков, звертаючись до Пурішкевича, говорить голосно й на око спокійно: „Члене Думи Пурішкевичу! Пропоную вам негайно з трібуни перепросити члена Думи Мілюкова за нанесену йому образу, инакше я муситиму запропонувати Думі виключити вас на десять засіданнів.

Пурішкевич: „Зважаючи на те, що вжитий мною вислов є непарламентським, беру його назад. Повторяю, що слово, з яким я хотів звернутись до Мілюкова, починається з тієї самої літери, що й призвіще Мілюков".

Счиняється щось нечуване. Пурішкевич кричить: „Поганець!.. хай він викличе мене на дуель!" Кадети кричать: „вон!" Атмосфера Думи наповняється лайкою й криком. Моментами здається, що ось-ось счиниться бойовище.

Хомяков: „Зважаючи на те, що член Думи Пурішкевич дозволив собі образити нашого товариша (крики з права: „він мені не товариш!") і не перепросив його, пропоную виключити члена Думи Пурішкевича на 10 засіданнів. Член Думи Пурішкевич, маєте слово".

Пурішкевич з кривляннями знов з'являється на трибуні: „З охотою—каже він—дозволю виключити себе на 10 засіданнів, аби мати задоволення плюнути йому в лице".

Хомяков: „Зважаючи на те, що чл. Думи Пурішкевич, замісць пояснити причини свого вчинку, ще збільшив образу, пропоную виключити його на 15 засіданнів".

Засідання переривається на 15 хвилин, щоб дати спроможність фракціям порадитись.

Після перерви Дума величезною більшістю всіх проти самих крайніх правих постановляє: виключити Пурішкевича на 15 засіданнів.

Засідання закрито о 6 год. 10 хв.

ПО РОСІЇ.

— **Про Столипіна.** Один з членів ради міністрів, як сповіщає „Св. Молва", мав розмову з співробітником московської газети „Раннее Утро". Він подав де-які відомости про сучасне становище Столипіна. Якийсь час, слабуючи, Столипін не ходив на збори Державної Думи і хотів оце познайомитись з її роботою, щоб росказати в Царському Селі про її діяльність на підставі власного досвіду. Окрім цього, голова ради міністрів звернув увагу на песімістичний настрій більшости депутатів—і вчащанням до Думи хотів довести, що уряд охочий працювати вкупі з нею. Тепер Столипін з своїми міністрами раз-у-раз сидітимуть у Думі, як що зайде розмова про справи державного життя. Про одставку Столипіна цей член кабінету міністрів навіть і не чув. Чутки були такі, що Столипінові буде одставка, і що настає нова державна політика, але ж, як би змінилась політика, то, як, казав цей бюрократ, довелось би піти в одставку всьому кабінетові міністрів, бо він працює одностайно, і тоді б міністри знали про це; але вони нічого про одставку не чули.

— **Нахваляються.** Останніми часами на „казенну" кватирю до селянських депутатів почали вчащати представники головної ради „союза русскаго народа". „Св. Мысли" пишуть, що ці добродії дуже старанно вмовляють селян-депутатів знов пристати до „союза". Але з того нічого не виходить. І от розлютований представник союзників нахвалявся, що поскаржиться на депутатів одділам „союза" по тих місцевостях, де саме живуть депутати, та ще Івану Кронштадському.

— **Лихо Фінляндії.** „Нашъ Д." почув, що Герард піде з посади фінляндського генерал-губернатора у середині февраля, швидко по тому, як одкриється сейм. Разом з одставкою Герарда ухвалено покласти край усій його політиці що до Фінляндії. Через це єсть думка разом з Герардом перемінити ще й статс-секретаря в фінляндських справах Лангофа. Кандидатом на його місце призначають генерала Бородкіна, який служив за часів Плеве та Бобрікова.

— **Казанський університет.** „Жизнь и Шк." повідомляє, що професор Ульянов, той що робив ревизію в казанському університеті в своєму докладі, поданому до міністерства просвіти, зазначає, що становище цього університета зовсім не таке лихе, як про це галасують реакційні газети. Ворожнеча між правими та лівими професорами, звичайно, єсть, але ж це саме помічається по всіх університетах. У своєму докладі Ульянов не каже, що треба взятись до репресій.

— **Вселюдна просвіта та Державна Рада.** На голову комісії Державної Ради, визначеної для попереднього обміркування проекта вселюдної просвіти, вибрано колишнього міністра П. Кауфмана. Через це „Нашъ Д." сподівається, що проект цей не викличе в комісії великих суперечок, бо за доглядом того ж таки Кауфмана він писався в міністерстві просвіти. Через те, що П. Кауфман та його товариш пішли в одставку міністерство доручило давати пояснення до проекта вселюдної просвіти своєму чиновникові Анціферову, бо він брав чималу участь у писанні цього проекта.

— **Державні прибутки.** В „Торг.-Пр. Г." написано, що за одинадцять місяців минулого 1907 року в казну поступило всіх оплатків („окладнихъ сборовъ") — 52.826.003 карб., то б то, менше, ніж за цей самий час у 1906 році на 14.967.646 карб. Зменшилось число оплатків переважно в губернях: південно-західних, північ-західних, середнє-промислових, українських, надбалтійських, північних та південних та ще в губернях Царства Польського і в Закавказзі.

— **Чорна сотня та депутати.** „Св. Молва" довідалась, що цими днями відбулись загальні збори гурта правих депутатів, скликані спілкою „активной борьбы съ революціей". Активники заметушились з того приводу, що безпартійні селяне збіраються заснувати свою організацію. Активники лякають непокірних тим, що „росправа" їм буде швидко, як що вони таки справді з'організуються. Селяне-депутати хотять організуватись через те, що на святках виборці вимагали од них як найшвидче вирішити земельне питання. Про це вони й заявили, але на їх заяву не зважають і їм доводиться слухатись наказу, виданого в „казенній квартирі". Наказ цей такий: 1) Не організовувати ніяких нових гуртів; 2) Нікому з членів гурта правих селян не вільно, без дозволу бюра, приставати до якоїсь групи. 3) Забороняється читати в інтернаті газети: „Рѣчь", „Нашъ Вѣкъ", „Слово" та инші подібні до цих. 4) Забороняється приймати в себе кореспондентів усіх газет. Наказ поміг: селяне-депутати рішучо зреклись давати кореспондентам відомости. Варту з студентів-союзників побільшено вдвоє і ніхто „чужий" не може переступити порога „казенної" кватирі депутатів.

— **Субсідія.** Чорносотенна газетка „Русская Рѣчь" не має грошей на те, щоб жити далі. І от вдались до уряду з проханням дати їй запомогу, зважаючи на те, що гурт поміщиків, який її підтримував раніше, зрікся давати гроші. „Нашъ Д." прочув десь, що це прохання уважено.

— **Народня консерваторія.** В Петербурзі збірались люде, які зацікавлені заснуванням народньої петербурзької консерваторії. На цих зборах були де-які професорі консерваторії та видатні музичні діячи. Ухвалено, як найшвидче заснувати народню консерваторію для музичного та художнього взагалі виховання народу. Двом особам приручено написати статут народньої консерваторії. В програму її поставлено лекції та концерти для ознайомлення з теорією музики. (Св. М.).

— **Крамольник-гімназист.** „Русск. Арт." сповіщає про цікавий випадок на оперному спектаклі в Ярославі. Після виконання народнього гімну, до директора місцевого кадетського корпуса у перший ряд партера прийшов маленький кадетик та й сказав йому, що якийсь гімназист не встав підчас співання гімну. Директор повідомив поліцмейстра,—і бідолашного гімназиста повели до участка. Директор подякував кадетові та ласково погладив його по грудях. З годом виявилось, що гімназист той вперше на своєму віку був у опері,—і за один раз натерпівся лиха.

— **Щастя прийшло.** Начальника богородської тюрми Колтипіна увільнили з служби. Зоставшись без заробітку, він поїхав просити служби в Петербург. Випадково

Новини нашої літератури.

„Дзвін", збірник I.

(Кінець *).

4.

Публіцистично-наукова частина „Дзвону", яка власне й являється предметом нашого нарису, складається з трьох статей: д. В. Левінського—„Національне питання в Австрії і соціяльдемократія", д. В. Ст.—„Українська політика" та д. Д. Сергієнка—„До питання про аграрну програму". Обставини—от капосні!—і тут жорстоко насміялися з ініціяторів „Дзвону", допустивши, щоб найкраща статя належала не одному із тутешніх „передвижників", а авторові порівнюючи сторонньому—галицькому українцеві д. Левінському. А статя д. Левінського справді є найкращою у всьому збірникові: своєю солідністю і обґрунтованістю вона вигідно одріжняється од статей д.д. В. Ст. та Д. Сергієнка. Правда, з погляду абсолютних домаганнів і вона лишає бажати багато кращого.

„Національне питання в Австрії і соціяль-демократія"—це статя переважно інформаційного характеру. Автор її ставить своїм завданням освітлити з соціяль-демократичного штандпункту історію, сучасне становище і можливу будуччину національного питання в Австрії взагалі і українського—з'окрема. Притому автор, поруч з матеріялом чисто-інформаційного характеру, подає й инші, значно ширші відомости про становище українців в Галичині, про їхні обопільні стосунки з поляками, про відношення до них австрійського уряду і т. д. Так, напр., автор подає надзвичайно цікаві статистичні данні про порівнений національний розвій поляків і українців в Передлітавії. З цих данних перед нами яскраво встає сумна картина винародовлення української національности в Австрії, винародовлення, яке автор не без підстав ставить на карб необмеженому пануванню польських дідичів в Галичині.

Мавши в початку першої половини минулого століття на 420.469 душ більше, ніж поляки, українці за 50 років не тільки дали полякам догнати себе, а ще й перегнати, бо в 1900 р. поляки мали вже на 870.913 душ більше, ніж українці, себ-то збільшення на цілих 2.246.131 д., в той час, як українців стало більше тільки на 954.749. Порівняння національної статистики поляків і українців в поодиноких краях показує ще виразніше процес національного зросту перших і денаціоналізації останніх.

Щоб доповнити статистику населення українців, автор подає також відомости про кількість української людности в Залітавії (Угорщина). Українців отже на Угорщині було:

Рік	1851	1880	1890	1900
В абсолютних числах . .	447.377	360.045	384.231	429.447
На сто горожан в %. .	3,4	2,1	2,2	2,2

Таким чином, закордонні українці з погляду національного скрізь терплять поразки—в Галичині, Буковині, Угорщині. Але слабкість закордонних українців проявляється не в одній тільки сфері національного життя; проявляється вона і в сфері соціяльно-економичній, що видно з аналізу цифр про соціяльну структуру поодиноких народів в Австрії. Цей аналіз приводить д. Левінського до дуже песімістичного висновку: „найбільш індіферентним народом—каже він—народом політично й економично найслабшим, народом без розвиненої культури—являються українці" (ст. 197).

На жаль, д. Левінський збудував свою статю трохи невідповідно до вимог літературної архітектоніки: він не показує жадних перспектів. Правда, в дальших розділах своєї праці він говорить і про відношення „ортодоксальної соціяль-демократії до національного питання, і про резолюцію в справі національного питання, ухвалену австрійською с.-д-ією на брюнському конгресі, і про бажаність тієї чи иншої форми автономії. Не говорить він тільки про те, що власне повинно було б послужити центральним пунктом статі: про активні сили і найближчі перспективи української нації в межах австрійської держави. Таким чином, автор не вживає рішучо ніяких заходів, щоб розвіяти те сумне враження, під впливом якого лишається читач після ознайомлення з статьою. Невже ж наші закордонві брати остаточно приговорені до цілковитої денаціоналізації, проти якої нема ніяких ліків? Сміємо сумніватися в цьому.

За всім тим, статя д. Левінського безперечно поширить розумовий горизонт кожного середнього українського читача. А при тій мізерії ґрунтовних відомостів про умови життя закордонних українців, яка в нас панує, статю д. Левінського можна тим паче вітати.

5.

Ідейний розбрід, непослідовність—всі негативні прикмети, якими характеризується сучасний період української історії і які, наче в зеркалі, відбились в пьєсі д. Винниченка,—цих прикмет ми зовсім не знаходимо в статі д. Левінського. Це й цілком природно: як-не-як, а для нас, російських українців, д. Левінський є людиною цілком сторонньою. Він не зазнав того, що зазнали ми, він не переживав з нами всіх числених і ріжноманітних періпетій останніх років—і його псіхіка не може служити зразком для характеристики псіхіки сучасного російсько-українського інтелігента.

Зате на статі д. В. Ст.—„Українська політика"—всі перечислені вище прикмети лишили досить значні сліди. Автор, очевидно, довго обмірковував ті питання, які лягли в основу його статі; видко також, що для автора ці питання являються не абстракціями, не одірваними од життя формулами, а живими й пекучими розуміннями. Але для того, щоб розвязати таке важке та складне питання, як питання про минулу, теперішню й майбутню долю української „політики", себ то українських політичних партій і українського політичного руху,—для цього занадто мало тієї зброї, якою порядкує д. В. Ст.

Судіть сами.

Розглядаючи характер сучасного українського політичного руху, автор констатує в ньому дві риси, які одріжняють український визвольний рух од всіх инших. Такими рисами д. В. Ст. вважає 1) опозиційність і 2) дрібнобуржуазність українського політичного руху. Виникає питання: в чому причина цих одмітностів українського руху? Автор не згожується з проф. М. Грушевським, який каже, що причиною опозиційности українців являються визвольні традиції і ганебні умови, в які поставив їх бюрократичний уряд. Д. В. Ст. дає своє з'ясування цього з'явища. На його думку (даємо слово самому авторові), „українська опозиційність походить насамперед від української дрібноселянскости, а дрібноселянскість українства ґрунтується в соціяльно-економичнім становищі України і залежить від того місця, яке в цьому соціяльно-економичному становищі займає національно-український елемент" (ст. 236). І далі: „одно тільки соціяльно-економичне становище національного українського елементу, одна тільки ця причина є надійною підпорою українського опозиціонізму".

Хоч не ясно, а про те все таки зрозуміло. Автор, очевидно, хоче сказати, що коли українство ставиться опозиційно до пануючої в Росії політичної сістеми, то до цього спонукають його соціяльно-економичні стімули. Правда, великої заслуги в цьому відкритті немає, бо тепер навіть політичні немовлята знають, що в основі всіх громадсько-політичних рухів лежать фактори соціяльно-економичного характеру. Але де-які истини—до них належить і виголошена д-м В. Ст.—не вадить повторити зайвий раз.

В якому ж соціяльно-економичному становищі перебуває зараз Україна?

На думку автора, української панської партії не може бути через те, що нема українського панства. „Українські поміщики—каже автор—... це або великороси (лівобережна Україна), або ж поляки (Україна правобережна)".

Що ж далі?

Далі автор силкується довести, що місто—велике в більшій мірі, а мале в меншій—теж не може бути фактором українського руху. Місто зденаціоналізоване, й чим дальше, тим більше воно денаціоналізується... Але зачекайте, пане авторе, як же то так: раніше мова мовилась про панство—категорію соціяльно-економичну, а тут вже мовиться про місто—категорію, як відомо, теріторіальну?! Адже місто не є чимсь суцільним, воно ж складається з ріжних груп людности, які можуть по ріжному ставитись до одного питання? Адже в місті відбувається в найчистіших своїх формах класова боротьба, на кувадлі якої найкраще виковуються людські ідеали, в тім числі—сміємо думати—і ідеал національний? Як же можна, „одним махом" звалювати до купи ввесь зміст міста й ставити хреста на ньому.

Та припустимо, що й тут правда на боці автора. Що ж далі?

А далі д. В. Ст. мандрує в село, констатує, що йому бракує націоналізму суб'єктивного, не зважаючи на його іманентний націоналізм, а далі повертається знов у місто. Виявляється, що поки автор був у селі, в місті відбулась дивна метаморфоза: воно стало кузнею національної української свідомости.

Що причинилося до такої дивної метаморфози з містом, на це марно було б шукати відповіді в статі нашого автора. Згадує він, правда, про українську книжку і театр, але перший—ліпший „буржуй" скаже д. Ст—у, що книжка і театр—не соціально-економичні, а ідейні фактори. Де ж обіцяний автором аналіз соціяльно-економичних відносин на Вкраїні і викликана ними дрібнобуржуазність українського політичного руху?

Другої частини статі д. В. Ст., де він подає, як він сам каже, „коротенький схематичний огляд конкретних політичних виявів сучасного українства", ми торкатись не будемо. Зазначимо тільки один курйоз, до якого в однім місці догорився автор. Характеризуючи діяльність злученої радикально-демократичної партії, він на ст. 255 каже: „своєю „мирністю" та бездіяль-

*) Див. „Рада", ч. 19.

Колтипін опинився в приймовній начальника головного тюремного управління Максимовського саме в той мент, як стріляла в його Рагозіннікова. Зачувши вистріл, Колтипін побіг до кабінету Максимовського та гуртом з иншими одняв револьвера в Рагозіннікової. Тепер йому дано за це посаду начальника тюрми в Дмитрові, 300 карбованців нагороди та ще й орден.

(Од. Нов.).

ПО УКРАІНІ.

У Київі. Втеча політичного. 22 января, вдень, з либедського участка утік політичний, студент Дубянський. Його було арештовано на Тарасівській вулиці, коли захоплено з друкарським шріфтом.

Вісти з суда. Справа по 139 ст. карн. зак. В київській судебній палаті 22 января, між иншим, було розглянуто справу Л. Дешуніна, якого обвинувачувано в тому, що, здибавши разом з кількома своїми знайомими в Київі одного салдата зараз після бунту саперів 1905 року, він почав агітувати (130 ст. карн. зак.). Палата приговорила Дешуніна до кріпости на 8 міс.

З'їзд дворян—земельних власників на Київщині. На 20 февраля дозволено скликати в Київі з'їзд дворян—земельних власників на Київщині, щоб обміркувати питання, яких би заходів ужити на боротьбу з анархією та революцією на Київщині.

Сьогодня в $2^1/_2$ год. дні в помешканню київського губерського правління відбулось засідання присутствія про товариства та спілки. Головою був в. о. київського губернатора Н. Н. Чихачев. Докладував совітн. губ. пр. Турчанинов. В засіданні був голова товариства грамотности В. П. Науменко.

В $3^1/_2$ год. дні присутствіє винесло постанову: закрити київське товариство грамотности.

З Київщини. Труси. Після трусу на Дирдиновому хуторі, черкаського повіту, в селянина (див. вчоршаню „Раду") цими днями потрушено і його сусіда, що його два сини вчились в прусянській хліборобській школі. Цього селянина трусять уже не вперше, але й цього разу так саме нічого непевного у його не знайдено.

За кілька день до цього на Дирдиному хуторі та в м. Городищі трушено було ще багато селян,—здебільшого таких, що мають дітей, які чимало вчилися.

(Од власн. кор.)

Вечір народніх дум та пісень. Сьогодня, 24 января, в народній авдіторії (Бул.-Кудрявська, 26) відбудеться другий вечір народніх дум та пісень в виконанні українського кобзаря Т. Пархоменка, при участи народнього хора під орудою Н. В. Опанасенка. Проф. В. Н. Перетц прочитає свій реферат „О малорусскихъ думахъ".

Замах на урядника і стражника. Вночі проти 20 января в м. Олександрівці, чигиринського повіту, кілька злочинців напало на урядника і стражника і почали стріляти. Урядника лехко поранено в руку, а стражника—тяжко в спину. Злочинці стріляли шротом.

З Полтавщини. В справі збудовання памятника Т. Шевченкові. 20 января на надзвичайному полтавському повітовому земському зібранні у Полтаві, під проводом повітов. маршалка А. П. Старицького, при участи 28 гласних, між иншими справами одбулись вибори представника для участи в комісії, що до збудовання памятника українському поетові Т. Шевченкові у Київі. Вибрано гласного д. Петраша.

Заборона продавать газети. В Лубнях справник Червоненко з 20 января сього року заборонив продавати газети д. Медведовському, який тільки з цього й живе. Раніщ він продавав у яточці і ріжні книжки, та це вже давненько заборонено, а от знову заборонено продавати й газети. Чому се сталось—невідомо. Кажуть, що се певно робота його конкурентів, які і вжили потрібних заходів перед властями. Та тільки ж чи на довго це, бо ходять досить уперті чутки, що заборону цю швидко буде скасовано.

(Од власн. кор.).

З Харьківщини. Трус в Народнім домі в Харькові. Цими днями поліція й чиновники харьківської охранки зробили дуже пильний трус в Народнім домі, що тягнувся аж три дні. Ввесь час, поки йшов трус, Народній дім серегла поліція й нікого в його не пускала. Навіть підлогу піднімали, та все шукали небезпечних річей. І в одній кімнаті під підлогою таки знайшли роскидані 22 винтовочні патрони і 50 штук в скринці револьверів. В реквізіторській знайдено 10 пашпортових бланків. Місце під сценою було перекопано, в нижніх уборних, в повітці, де переховуються декорації, в коморах і погребі їдальні товариства грамотности все дуже пильно переглянуто, навіть картоплю, буряки, капусту то що було перекидано. При трусі були і де-які члени комітета.

(Утро).

З Херсонщини. „Нѣсть тайны". У Херсоні поліція зовсім випадково натрапила на слід, що, як вона думає, допоможе зловити тих злочинців, що кілька часу тому пограбували в Москві ікони Іверської та Тихвинської Божої Матері. До херсонського магазиновласника золотих і ювелірних річей Крамерова прийшов один добродій М. Іванов, що живе в 3-ій части города, і запропонував йому купити в його кілька перлів. Дій Крамеров заплатив незнайомому 4 карб. 50 коп. і залишив у себе принесені речі. Але, прочитуючи газети, він звернув увагу на пограбування ікон в Москві, і заподозрив, чи не є це ті самі перли. Щоб не сталось ще лихого чого, він зараз же повідомив про свою купілю поліцію. І пристав 2 части знайшов Іванова, та й давай допитувати його, де він узяв ті перли. Іванов заявив, що дістав їх од матері. Але та спершу довго не признавалась, казала все, що ніяких таких перлів зовсім не знає, а потім таки сказала, ніби їх дістала од своїх батьків, як спадщину. Проте конфісковані перли пересилаються зараз в Москву, щоб там пізнали їх.

(Од. Н.).

З Таврії. Школи без сторожів. З. с. Берестового, бородянського повіту, „Таврічанину" пишуть: Громада чогось не найняла в дві школи сторожів, а склала обовязки сторожів на своїх односельців, як натуральну повинність. Але ніхто цієї повинности не виконував і через те цілісенький тиждень після свят школи не опалювались і науки по їх не було".

З Кубані. З'їзд учителів середніх шкіл. З'їзд учителів природознавства, географії і малювання по середніх школах Кавказа е думка, як повідомляє „Ж. и Ш.", впорядити в перших числах іюня в Катеринодарі, з ініціятиви попечителя кавказ. учебн. окр. Н. Ф. Рудольфа. На з'їзд запрошуються видатні спеціялісти—професора Павлов, Вернадський і ин.

Маленький фельєтон.

З листа депутата до жінки.

Насамперед, стара, зроби ось-що: тільки прочитаєш цю цидулку—зараз кинь її в піч та спали, щоб, бува, не прочитав Семен Петрович чи який дідько, бо мені таки добре далися в знаки ті блощиці, якими він мене частував, як, ховаючи од виборців, посадив цими святами у буцигарню. Хоч я йому й дуже дякую за клопіт про нейзаманість моєї особи—тільки ж годі: хай вже мене краще люде займуть, а ні ж мають блощиці їсти...

Слухай далі. Наший мені скільки втнеш сорочок. Треба щоб стало хоч до Великодня. Бач, скрут такий настав на білизну, що хоч гіркими розливайся. Надало комусь з товаришів белькнути, що ми таки хочемо відчахнутися од союзу та скласти свій власний гурт, от і маємо тепер бісову прирву мороки. Той тобі—се, а той—те... Напосідають зо всіх боків, наче ти їм якою лялькою здався. Не даси собі й ради.

— Це зрада,—як божевільні кричать з одного боку,—не маєте ніякого такого права нас покидати. Ви ж—руські?.

— Еге ж.

— Істинно-руські?

— А що ж.

— Значить, ви—наші... А як не будете з нами, то... глядіть: згадаєте нас колись.

Аж моторощно робиться, як таке почуєш, по-за спиною мороз бере, а з лоба—піт крапає. Ти знаєш, що то таке оті істинно-руські люде? Усі такі, як наш Гаврило Степанович, що торік — памятаєш?—через нього нашого Івася позивали за непоштеніє до властей продержащих. Ну, думаєш, як їх встерегтися, не розгнівати?—Тим часом з другого боку в самісенькі вуха гукають:

— ей, дядьки, надумалися? Давно пора. Чого гаяти час? Хіба не знаєте, з ким сидите? Ідіть краще до нас. Нам з вами дуванити нема чого... З гори газетярі й собі вигукують:

— Поздоровляємо. Благословляєтеся на новий шлях?

А який там „новий шлях", як не дають іти своєю дорогою та тільки шарпають на всі боки... Один тягне праворуч, другий кличе ліворуч, третій ззаду підштовхує, четвертий спереду насуває... Усе на тобі так і трещить. В свиті ось-ось рукава обірвуться. А що по-під свитою, то бодай-би й не бачити... Полатав-би—так ніколи: тільки прийдеш до дому, себ-то на „живопирню",—це так називають нашу кватирю,—тут знову до тебе з наукою присікаються.

— Гріх вам, кажуть, та сором до тих крамольників залицятися... Усе це, мовляв, роблять оті кляті ліві газети: „Рѣчь". „Нашъ Вѣкъ", „Слово"... Не смійте їх читати...

Правду-ж кажучи, коли його й читати, як така наука тягнеться зранку до вечора? Та „Нашего Вѣка" вже й на світі немає...

Віддав-би кудись шмаття випрати та одежу полатати, так нікуди з „живопирні" вийти неможна. Навіть і пообідати як слід неможна, бо в „живопирні" хоч беруть з кожного 40 карб., та дають казна що, у місто ходити тобі—зась, а в Думі й часу немає, і грошей не вистарчить що-дня обідати. Ото-ж треба, стара, щоб ти мені чогось прислала їсти—хоч тижнів на скільки. Та вже разом...

От бач, мало не вскочив з листом у рахубу: підгледіли. Треба кінчати—нема чого...

Чуєш, не кланяйся нікому: ан і кумі, а ні кумові, а ні тіткам, а ні дядькам, а ні сестрам, а ні братам,—щоб часом не дізнався хто про моє писання до тебе, бо буде й тобі, і мені на горіхи.

Вибачай, що посилаю листа без марки. Не купував, щоб не спитали, до кого писатиму. В товариша є марка, захована в халяві, та він ніяк не второпає, чого я до нього моргаю.

Бувай здорова. Не пиши. Здається, ми незабаром збунтуємось та покинемо цю „живопирню". Тоді напишеш. Твій бідолашний чоловік.

Депутат **Недоля**.

Списав **Мих. Байдужий**.

Лист з Харькова.

Скінчився 1907 рік і газети хапаються зробити рахунок „успіхів" торішнього життя. Підшитують юстицію, громадянство, поліцію, літературу, культурний рух і т. п. З де-яких міст України подають справоздання про розвиток українського життя, про нові просвітно-культурні товариства, установи то-шо.

Що сказати за Харьків 1907 року?

Коли є робота, то сказати взагалі що-небудь можно, а як нема? Значить, перелічуй мрії потенціяльного патріотизму, якого у нас вистачило б наділити всю Україну. Він де-коли ворушився і намагався зреалізуватися, але... це „але" зрозуміле для всякого, бо воно в українському житті складається з двох частин:

1) з адміністративної ініціятиви в забороні усякого вияву життя, і 2) з української полохливої нерухливости і умірковавої „обачности".

Згадуємо наше минуле в 1907 році: ми бажали влаштувати „роковини" Шевченка, але вони „роковимъ образомъ" не влаштувалися. Ми зкомпонували статут „Просвіти" ім. Квітки-Основяненка, але й досі ніякої чутки про „Просвіту" нема. Та ж „роковая" частина українського „але" наклала свою руку. Врешті, Харьків, як і всяке велике і мале місто України, мріяв про свою газету, для виявлення тутешнього патріотизму. Давно вже була звістка, що виходитеме „Життя України", а в осени промайнула по газетах чутка, що виходитеме 2-х-тижневий „Пораток"... Сподівалися, що в декабрі вже вийде 2 числа. Й досі нема. Причина цього все-ж-таки в тому „але", в склад котрого входить в цім разі внутрішня дезорганізація, особисті невдоволення і... недостача грошей *в такім разі*, бо коли б *єдність, товариське гуртування біля одного діла* були б родичами українцям, то недостача грошей не була б таким *домінуючим гріхом* нашої тутешньої укр інтеліґенції.

Ви спитайте, чи багато їх, тих, що мають кілька тисяч заробітку що-року, і які б виписували українську газету, науковий журнал, пильнували б за розвитком нашого письменства і життя? Ні, дуже мало.

Один „славнозвісний" (у нас так звуться всі патріоти) в розмові спитав мене: „хіба „Рада" що-денна газета? Я думав, що тижнева..." Сором тай годі.. А цей добродій—„славнозвісний" (хоч може тільки в своїй хаті і то в хвилину задуми, світової журби чи зітхання за блиском життя). Мало хто виписує „Раду", „Літ.-Наук. Вістник", мало хто знає, що діється в українському житті.

Нудно живеться, звичайно, от і питає усякий: що цікавого чути? Все-таки кортить якось затушкувати натуральні потреби „патріотизму" от і вигадують:

„Що як-би свій журнал встругнути!?"

„От стали-б жаби дивуваться" згадується байка Глібова. Затівають журнал, подають звістку в газети, розпинаються за меншого брата і розпускають язика так, що подумаєш! Хоч-би ті газети і журнали читали, що маємо. Ні... „Рада" вживає галицизми, „Л.-Н. Вістник" дуже спеціяльний, незрозуміла мова, мало цікавого" так і почуєте скрізь і, як неофіти, питають: „Чи є словник укр. мови? Чи є граматика? От-би гарно було!"—„Та є і те й друге, та в додачу і живий словник і жива граматика—народ, опріч тих книжок, що про його написано.

Це харьківська „Колонія" українська, так зване „суспільство", яке і в 1908 рік перейшло таким-же, як було і в минулому.

У нас є ще друга половина „Колонії", яка живе трохи по иньшому—молодь.

Ще торік (февраль 1907 р.) згуртувалось „Студенська Громада", яка зпочатку, шкільного 1907-8 р. почала ворушитись як жива істота. Відбувались збори, розмовляли, визначали шлях своєї діяльности, розумілися потроху, і вливали живу течію в каламутну річку життя „Колонії".

Відгукнулись листами: до київських „пузирів", щоб передали справу будування памятника Шевченкові в другі руки; до Полтавської губ. зем. упр., щоб ворушила цю „памятну" справу; врешті, до польскаго суспільства з протестом проти „крівавої імматрикуляції". „Громада" постановила ще перед Різдвом видати в біжучім році свій літературний збірник, аби протискувати українську літературу на книжний ринок. „Громада" робила заходи улаштувати „український вечер", але адміністрація відмовила: „Українців нема", значить і вечера їхнього не буде. За осінь прочитано було в „Громаді" 3 реферати (між ними реферати про „Матеріялистичне розуміння історії" і „Экономическое обоснованіе автономіи Украины").

На весінній семестр ще читатимуться реферати по українознавству.

„Громада" з новими надіями перейшла в 1908 рік і чи справдить які свої сподіванки—покаже будучина.

„Громада" торік виробила „Привітальний адрес" на ювилей Заньковецької і її представник поїхав читати на Святі 15-го січня. Від „колонистів" вищого ґатунку те-ж мав бути „адрес", але... тут вже, панове, щиро українське „але", таке специфічне для харьковської „Колонії". Це—„справоздання" за 1907 рік, яке мабуть доведеться повторити і за 1908, коли тільки доля не зробе якого вибрику і не пожартує „над сивою головою" усієї „Колонії".

М. Сріблянський.

В СУДІ.

Лубні.

19 та 20 января видів лубенського окружного суду при участи присяжних засідателів,

---

ністю партія перекопала собі дорогу до селянства, а *дрібноселянскістю своєї програми вона одгородилась од попівства* і більш ніж дрібноселянських елементів в українстві..." Якої ж програми треба духовенству: великобуржуазної чи, може пролетарської, коли середина — дрібнобуржуазна програма його не задовольняє?!

В цілому статя д. В. Ст. справляє сумне враження. Мимоволі стає сумно за симпатичну свіжу течію в українськім громадянстві, яка не змогла виставити кращих репрезентантів.

6.

На статі д. Сергієнка—„До питання про аграрну програму"—ми довго не спинятимемо уваги читачів. Скажемо тільки, що автор, даючи таку статю до збірника, призначеного для більш-менш свідомих читачів, і редактор, приймаючи її, що називається, „дали маху". Такій статі місце не в більш-менш солідному—хоча б по ідеї — збірнику, а в популярній брошурці, до того вона елементарна й настільки мало вона дає читачеві. „До питання про аграрну програму"—це популярний виклад відомого проекту Маслова про муніціпалізацію землі, виклад, зроблений досить невдало й недбало.

Одначе, викладаючи такі здавалось би елементарні речі, д. Сергієнко вважав потрібним додати до них трохи власної „белетристики". На ст. 261 читаємо: „Нові буржуазні вілносини зародились ще в рамках старого ладу і де-який час в них розвивалися, але осягли вже тої стадії, на якій *мусять або розламати ті рамки, або припинити свій розвиток* (курсів наш М. Г.). Можемо запевнити шановного автора, що цю думку давно вже здано в архів, де вона лежить поруч з думкою про шкодливість національної боротьби для пролетаріяту і иншими подібними „жупелами" некритичного марксізму. Останній промисловий розцвіт, в фазу якого ось вже два роки вступила Росія, може потвердити перед д. Сергієнком справедливість нашої думки. А втім, і сам д. Сергієнко це добре знає: хай він згадає свою статю в „Слові"—„Чи істнує тепер в Росії економічний крізіс"—і хай виведе з неї *політичні* висновки.

. . . . . .

Сумні ітоги доводиться нам підводити. Із двох белетристичних творів, уміщених в „Дзвоні", найслабший і з філософського і тим паче з художнього боку—„Щаблі Життя"—приходиться на долю одного з найвидатніших репрезентантів „нової течії". З трьох публіцистичних статей, уміщених в тому ж збірнику, знов-таки дві найслабших припадають на долю тих самих „новаторів". Ті твори, які дійсно мають яку-небудь художню або наукову вартість—оповідання д. Коцюбінського й статя д. Левінського—не стоять майже ні в якім звязку з „Дзвоном".

Даремне стали б казати, що це—випадкове з'явище. Ні. Тут в тисячу перший раз проявляється та переломовість і перехідність, яку зараз переживає українська громадська думка й про яку ми говорили в початку нашої статі. Старе вмерло, але нове ще не встигло народитись. Покоління ж наше, молоде, палке і рухливе, не можучи спокійно чекати, поки те нове народиться природним шляхом, силкується прискорити його народини шляхом штучним. Звичайно, в результаті маємо сами тільки розбиті надії.

А втім, не помиляється тільки той, хто нічого не робить. Хто ж робить, та ще на цілком новім полі, той неминуче мусить не раз помилитись. Зате помилки навчають: вони показують, *як не треба робити*. Може, досвід першого збірника навчить і ініціяторів „Дзвону", яких збірників не треба випускати.

Що ж, дай Боже!

М. Гехтер.

„Просвіти" в 1907 році.

(Кінець) *).

Катеринославська „Просвіта" мала такий же характер, як і одеська, але діяльність її була дуже не велика.

Вона мала спромогу влаштувати кілько вистав, та під кінець минулого року було впоряджено чотирі лекції, але її хоч невелика діяльність поширилась і по за межі Катеринослава. Її заходами засновано дві філії в с. Амурі, та в с. Кринички, що згодом поширились і стали самостійними товариствами. Амурська „Просвіта" має вже своє власне помешкання і за минулий рік впоридила кілько десятків вистав. Ся „Просвіта" міститься в робітничому районі і майже цілком підтримується робітниками. В своїй діяльності товариство амурської „Просвіти" виявило досить енергії, але за браком свідомого й освіченого елемента не може ніяк стати на грунт справжньої освіти. Тепер т-во вживає всіх заходів, щоб закликати лекторів з инших городів і впорядити кілько лекцій. Се слід було б узяти на увагу одеський „Просвіті", що має багато лекторів і стати своїй убогійшій сестрі в допомогу.

В той час, як инші „Просвіти" мали змогу провадити свою працю, обмежуючись тілько тим городом, де істнували, подільска „Просвіта" більшість своєї праці посунула на село, розсилаючи невеличкі бібліотеки українських книжок, та закладаючи бібліотеки-читальні.

Така користна діяльність подільскої „Просвіти" не сподобалась адміністрації і вона зпершу не дозволила одкрити в 24 селах бібліотеки-читальні, потім зробила кілько трусів, а нарешті і зовсім закрила „Просвіту" на підставі того, що в деяких членів було знайдено книжечки, видані явочною установою; двох бувших членів т-ва скинуто з посади.

В минулому році було припинено життя й кубанської „Просвіти". Ся „Просвіта" користуючись правом засновувати філії,—заснувала 15 філій в селах та станицях і де-які з них виявили досить жваву діяльність: читались лекції, реферати, розповсюджувались книжки. Через який час 4-ri філії було закрито адміністрацією за вредну діяльність, а через кілько місяців було закрито і всю кубанську „Просвіту" за ту ж саму „вредну діяльність" чотирьох філій. Того ж дня було запечатано український кіоск „Просвіти",—едине місце, де можна було кубанцям добувати українські книжки та часописі. Така пригода спіткала кубанську „Просвіту" як раз в той час, коли вона почала виявляти досить інтенсівну діяльність: організовано було українську недільну школу з лекціями по українознавству, організовувалась щоденна часопись з українським виділом, приступалося до широкого разповсюдження української літератури то-що.

Чернигівська та миколаївська „Просвіти" виявили себе досить мало і певних відомостей про їхню діяльність у нас нема. Все те, що з'явилося на сторінках наших часописей, свідчить, що чернигівська „Просвіта" ніяк не випростається з утисків адміністраційних і поки що обмежується виставами та вечорами. Що ж до миколаївської „Просвіти", то вона до останнього часу якось зовсім було замовкла, а оце в кінці минулого року там почалися крім літературно-музичних вечорів впоряжатись наукові лекції. Миколаївська „Просвіта" має свою книгарню і потроху допомагає ширенню українських книжок.

Українські „Просвіти"—бакинська, житомирська, мелітопольска та инші хоч і давненько істнують, але не виявили себе нічим таким, щоб на ньому можна було зупинитися, і розглянути як значну вкладку на підвисшення культури, або національної свідомости серед українського громадянства.

Поглянувши тепер на діяльність українських „Просвіт", ми бачимо, що ті надії, що зпершу на них покладались, далеко не здійснилися. Одною з причин, що значно шкодили діяльності „Просвіт" були, як згадано й попереду, перешкоди та утиски адміністраційні. Неприхільність адміністрації до „Просвіт" все збільшується.

За останні часи не було дозволено заснувати ні одної „Просвіти". Такі великі українські городи, як Полтава та Харьків кільки раз подавали статути, на реґістрацію, але й до сього часу дозволу на заснування „Просвіт", не одержали на підставі того, що вищі місцеві урядовці не визнають, що є крім російського люду ще й український з своєю самостійною мовою.

Друга причина—занадто вже велика байдужість українського громадянства. „Просвіти" свою діяльність можуть розпростори широко тільки тоді, коли матимуть добрі матерьяльні засоби та допомогу працею не тільки місцевих, городських українців, але всього українського громадянства, а через те кожен українець, коли бажав бачити освіченим свій нарід, повинен дбати про збільшення матеріяльних засобів тої чи иншої „Просвіти" прилученням нових членів заохочуванням до нових жертв, а крім того повинен дбати і про організацію продажі просвітянських книжок по повітових городах та селах і т. и. Що ж до самих „Просвіт" то й вони, ставлячи своїм завданням підвисшення культури в народі—повинні більше подбати про народню освіту.

Коли забавки і мусять мати місце в просвітних інституціях, то у всякім разі *тільки між иншим* і не повинні затуляти собою решту діяльности „Просвіт", вони теж вимагають енергії, трат і т. и., то далеко краще було б повернути оту енергію на поширення освіти серед мало свідомого селянства та робітників. Не раз уже в українській пресі підіймалось питання про те, що українські видавництва не повинні обмежуватись видаванням книжок, але мусять як найширше організувати продаж їх через книгонош і т. и.

На се треба звернути свою увагу і українським „Просвітам", навіть тим, що не видають книжок. Увійшовши в згоду з українськими видавництвами, „Просвіти" спільними силами мали-б змогу у значній мірі виконати велике завдання—поширення національної освіти серед найширших верств українського громадянства.

Гр. Шерстюк.

*) Див. „Рада" № 19.

розглядав справу Павла Крата та двох братів Плисів, обвинувачених в озброєнному нападі на економію Боярського в селі Тімках, лубенського повіту. Обвинувачений Крат на суд не прибув і судові навіть невідомо, де він зараз пробуває, чому справу його відокремлено, а що ж до братів Плисових, яких на суд приведено під вартою, бо вони увесь час після арешту їх в 1906 році сидять у тюрмі, то їх справу розглянуто. Боронив підсудних відомий адвокат д. Ратнер з Київа. Увесь час розбору справи будинок окружного суду охороняли поліція, чоченці та москалі. В помешкання суду пропускали людей тільки по білетам і не більш 50 душ. Свідків викликано щось більше 50. Д. Боярський та пані Дараган на допиті заявили, що вони обвинувачених братів Плисових вперше оце бачуть на суді і не визнають їх за тих, що нападали на їх в будинку підчас сеї події, але суд, не вважаючи на сю заяву, після довгої наради виніс тяжкий присуд, приговоривши обох підсудних до каторги на 5 років і 5 місяців кожного. Підсудні з оборонцем постановою суда зостались не задоволені і переносять справу до харківської судової палати Тяжкий присуд дуже вразив де-яких присяжних засідателів і вони дивуються як се сталося, що до обвинувачення приклали таку сувору кару. (Од вл. кор.).

ОСТАННІ ВІСТИ.

(По телеграфу та з газет).

Відгуки парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Членом Державної Ради од торговлі й промисловости вибрано представника московської загальної біржи Михайла Лукича Лосева.

Діяльність адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Постановлено зібрання недохватки по неврожайних губерніях одтягти до осени 1908 р.

Знов ходить чутка, ніби Шипова буде назначено міністром торговлі.

„Русь" переказує, що міністерство внутрішніх справ одмовилось од наміру в близькім часі полать в Думу хоча б частковий законопроект що до єврейського питання.

Міністерство народньої освіти подає в Думу законопроект про процентову норму для євреїв по вищих школах: в столицях—3 проц., в провінції—5 проц., в межі осілости—10 проц.

Увільнено в одставку начальника артилерії київської воєнної округи Буяковича.

Новий міністр.

ПЕТЕРБУРГ, 23. Міністром торговлі та промисловости назначено Шипова. Дано згоду на пропозицію французького правительства назначити фнанцузьким послом в Петербурзі віце-адмирала Тумарсі.

ЧЕРНИГОВ, 22. Помер відомий благотворитель і фундатор Кресто-Воздвиженського братства Неплюєв.

В судах.

ВОЛОГДА, 22. Роспочався погромний процес. Через те, що Щегловітов наказав, щоб справа розглядалась при зачинених дверях, цівільні позивачі, протестуючи, вийшли з залі суда.

Труси й арешти.

ОДЕСА, 22. Після трусу арештовано студента новоросійского університета Робежа, якого обвинувачують в тому, що він підробляв атестати зрілости.

Убивства, грабіжі та напади.

СЕВАСТОПОЛЬ, 22. Вночі невідомі злочинці поранили, вистріливши, вартового коло мінних складів кріпости.

ТУЛА, 22 Вночі на Грязевській улиці вбито городового. Затримано двох злочинців.

Переселення.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Як повідомляють губернатори: подільський, херсонський, тамбовський, курський, харківський, оренбурзький, смоленський, вітебський, катеринославський, вятський, орловський, калужський, саратовський і наказний отаман области війска донського, напевне рішились переселитись в 1908 році на зачислені за ними участки—8315 господарів, в семьї яких от 498,000 душ обох полів; з них на Далекий Схід рішили пересилитись 407, в томську губернію—4185 і так скрізь на Сібірь—3733 господарі.

До подій в Фінляндії.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Праві, що вносять запитання про Фінляндію, заявляють, ніби вони мають відомости, що Фінляндія дуже озброюється. З-за кордону ніби-то привезено кілька сот тисяч зброї, між иншим батарею скорострільних гармат.

До подій в Португалії.

ПЕТЕРБУРГ, 22. Царь зволив приказати накласти при Височайшім Дворі траур на 24 дні з приводу смерти короля португальського.

ТРІЕСТ, 22. 40 молодих людей впорядили маніфестацію перед португальським консульством; чути було анархичні вигуки. Чотирьох арештовано.

З наукового, літературного та артистичного життя.

= Вийшло число 11—12 „Ukrainische Rundschau". Зміст його такий:

1) Der ruthenische Studentenprozess. Vom Reichratsabgeordneten Prof. Dr. Stanislaus Dnistrjanskyi. (Schluss). (Процес українських студентів. Посла проф. д-ра Станіслава Дністрянського).

2) Von den ruthenischen Russophilen. Von Wladimir Kuschnir. (Schluss) („Про українських русофілів", Володимира Кушніра).

3) Die Enteignungsgesetze. Von Wladimir Kuschnir. („Експропріаційний закон", Вол. Кушніра).

4) Zur Geschichte der polnischen Kultur in der Ukraine. (До історії польскої культури на Вкраїні).

5) Die Ausländer über die Ukrainer. Von Dr. Zeno Kuziela. (Чужоземці про українців, д-ра Зенона Кузелі).

6) Die Volksleder. (Народні пісні), оповідання Гр. Коваленка. Авторізований переклад з української на німецьку мову Ірин Будзь.

Огляди.

= **Справа з памятником Гейне.** В Германії вже не раз здіймалося питання про те, щоб поставити памятник славетному поетові Генріхові Гейне, але й досі прихильникам поета не щастить добитись цього, бо імья Гейне неприємне багатьом германцям. Наприклад, у Дюсельдорфі, на батьківщині Гейне, заміри поставити памятник завжди викликали ворожі протести та нахваляння антисемитів. Мюнхенське літературне товариство оце недавно обмірковувало це питання; висловлено було таку думку, що саме подходяще місце для памятника Гейне—це Гамбург та його околиця. Зараз уже єсть зібраних на памятник тисяч з сорок марок. (К.).

Театр і музика.

Театр „Грамотности".

Бенефіс З. А. Діброви.

Для свого бенефісу артистка З. А. Діброва вибрала фантастичну комедію М. Л. Кропивницького „Вій", де провела зовсім невелику роль панни сотниківни. Власне по грі п. Діброви на цьому спектаклі зовсім неможна судити про неї, як артистку. Незначну роль свою виконала вона гарно. Але, вибравши для свого бенефіса роль панни сотниківни з „Вія", п. Діброва тим показала свої дотепні голосові засоби, якими володіє. Публіка зосталась вповні задоволена бенефіціянткою і щиро вітала оплесками. Після 2-ої дії їй було піднесено коштовний дарунок.

Инші артисти так саме грали добре. Правдивий тип давнього сотника уявив д. Вільшанський, жваві „бурсаки" були дд. Верховинець, Тобілевич і Колесник. І надто співці довели, що вони спроможні виконати і не такі ще речі.

Театр був повний.

Глаголь.

Театр „Соловцовъ".

Поставлена 22 января відома в російському репертуарі перекладна комедія „Блестящая Карьера" мала чималий успіх у публіки, дякуючи інтересному, жвавому виконанню центральної ролі баронеси Віккі Кареліною-Раїч. Виконанням цеї ролі Кареліна-Раїч зайвий раз виявила талант комедійної артистки. На жаль тільки вона в останньому акті надуживала пустот і поводилась так вільно, робила такі рухи, пози, які занадто вже ненатуральні, хоч би і в такого гонивітра, як ця дівчина. Д.д. Степанову, Кузнецову пощастило показати глядачам яскраві типи придворних інтріганів. Д-ві Лукьянову ми б радили звертати увагу не стільки на гріміровку, яка в нього раз-у-раз оріґінальна, а краще на дікцію, на гру, бо в цих сферах він дуже одноманітний і чужий. Д. Смірнову трохи шкодило незнання ролі, але він остався інтересним розумним актьором і в цій ролі. Поставлена пьєса з боку декорацій дуже недбало: замісто стін роскішних герцогських покоїв, прикро вражали старі ганчірки, малюнки на стінах ті самі, що і в кожній пьєсі і взагалі все старе, потерте, нашвидку поставлене, як і вся пьєса. Ставив „Бл. Кар." режісер Дагмаров.

Litera.

— Перша татарська опера. Молодий перський музика й публіцист д. Гаджибеков написав першу татарську оперу „Лейлі і Меджнун". Уперше цю оперу буде виставлено в Баку, на тагієвській сцені. „Лейлі і Меджнун"—фантастична поема відомого турецького письменника й поета Молла Мамед-Фозулі. (Об. Т.).

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

КАНІВСЬКИЙ ПОВІТ (на Київщині). Допіру стало відомо, що до Канівської повітової землеустроїтельної комісії, для ліквідації на протязі так званого „польового періода" сього року, селянський банок передає такі земельні маєтки:

1) „Трактомирів", що належав графині Ігнат'євій, обширом біля 1500 десят. придатної й непридатної для хліборобства землі.

2) „Оброчная статя № 16", колишн. 3-го удільного маєтка, що стелеться побіч с. Яновки, ольховецької волости, обсягом 204 десят. 2055 кв. саж.

3) „Оброчная статя № 174", того ж таки Богуславського 3 го маєтка, біля с. Юхни, пустовойтовської вол., що складається з трьох шматків, мірою всякої землі 304 десят. 709 кв. саж.

4) „Оброчная статя № 24", колишн. Поташнянського 4-го удільн. маєтка, що лежить між с.с. Бієвці і Киданівка, Ісайківської вол., обширом придатної й непридатної землі 79 десят. 894 кв. саж.

Таким чином, в цьому році комісія має ліквідувати більш 2088 десят. землі.

С. КЛІЩІВ, вінницького повіту (на Поділлі). Вже пятий рік, як тутешні селяне збіраються збудувать для себе нову кам'яну церкву, бо теперішня дерев'яна досить вже таки „ветха деньми". А що грошей на те не було, то люде постановили скидати що-року по півруб'ля з кожної десятини. Вдодаток стали продавати на сю річ і свою вакансову землю. 1905 року гроше й зібрали тільки півтори тисячі карб. Між иншим селяне попросили запомоги і в сусіднього поміщика д. Ярошинського. Цей д-ій, хоч сам римсько-кат. віри, але людям не одомовив в їх проханні: подарував місце для майбутньої церкви і обіцяв дати 200 тисяч цегли, чому селяне дуже були раді, наміривавшись вибрати д. Я—го завідуючим будованням нової церкви. Д-й Я—ський, розуміється, згодився на се і обіцяв за таку честь навіть докласти значні гроші, аби церква вийшла гарною. Та треба було, щоб знайшлось між громадою кілька людців, які дуже повстали проти Ярошинського, запевняючи що цеглу подарував гнилу, що „за наші гроші пан буде мати честь, або медаль" і таке инше. І вирядила ця компанія навіть чоловіка з книжечкою, щоб просив на будування церкви. Походив по кількох повітах чоловік і виходив тільки... 7 карбованців, як ще не менше. Тим часом д. Ярошинський, почувши агітацію проти себе, зараз припинив видачу цегли (на 52-ій тисячі). Це справило враження на громаду й нарешті вона в январі с. р. на сході постановила таки обрати п. Ярошинського головним уповноваженим по будуванню церкви. Пан обіцяє збудувати ще й нову школу.

Г. КУРСЬК. Тут є чимало людей з українськими призвіщами. Поміж носителями цих призвіщ, звісно, більш таких, що уже позабували, відкіля вони, яких батьків діти; але трапляються й більш свідомі. Сі свідомі склали артистичний гурток і роблять вистави українських пьєс. Нещодавно вже в другий раз виставляли „Борці за мрії". Після „Борців за мрії" через щось ставився російський водевіль: „Отелло Кузьмичъ и Дездемона Панкратьевна". Раніш виставляли: „Тараса Бульбу", „Бувальщину", „Розумний та дурень" і т. и. Невеличкий гурток дійсно свідомих українців надумав був заснувать в Курську „Просвіту". Написали статут на зразок київської, зібрали „теж свідомих українців" аж 23 чоловіка. Всі пристали на ту думку, що заснувати т-во безперечно треба. І, мабуть, була б у Курську українська „Просвіта"... як би не потребували од членів по полтиннику... Відразу де ділось й те бажання „Просвіти". Зпочатку замовкли славні промовники, а потім і загомоніли... що номер з заснуванням „Просвіти" пройти не може.

А через що саме—так і досі не виявилось... Невже ж таки через полтинники?—Щось не хочеться вірити.

БІРЮЧ, воронізької губ. І в нашому тихому закуткові починаються озброєні напади на мешканців. 18 января, о сьомій годині ввечері, зроблено такий напад на крамаря Полякова. Крамарь, замкнувши свою крамницю, що міститься на торговому майдані у самому осередку містечка, лагодився йти додому, як до його підійшов невідомий добродій і почав вимагати грошей; Поляков одмовив, що грошей при йому немає. Тоді злочинець вихопив револьвера і, випаливши у його тричі, почав тікати. На той саме час нагодилось двоє козаків, які й кинулись навздогін, але злочинець, випаливши ще раз у козаків, десь зник. Полякова одвезено у земську лікарню, де він на другий день і вмер, а злочинця так таки й не розшукано.

Листування редакції.

Оржиця. Селянину Ва—ку. Вашого дописа не надрукуємо: не має загального інтересу.

С. Жеребець. П. К—цю. Статя „Де-що про початкову школу" негрунтовна; надруковано не буде. З української книгарні (Безаківська, 8) можете виписати граматики Гр. Шерстюка, Неволовського, Тимченка; граматки: Норуа, Грінченка; читанку Хуторного, арихметику Степовика.

Суздаль. М. Ф. Під—ному. Не такі тепер часи, щоб ображатись, коли хто кого назве „сіктантом"... Дуже дрібна справа; надруковано не буде.

Тинна. Ш—ну. „Кобзарь" окремо у нас не продається. Замовити можна у Київі в українській книгарні, Безаківська 8. Коштує 1 р. 50 к.

Москва. Т—ому. В январі одержать „Кобзарь" ті передплатники, що зразу заплатили всі гроші. Ті рокові, що виплачують частками одержать його після останнього внеску. (Див. оповістку на 1 стр.).

Календарні відомости.

Четверг 24 января. Пр. Ксенії, свич. Вавили, пр. Македонія. Сх. сон. 7 год. 30 хв, зах. сон. 4 год 59 хв.

Редактор Ш. Павловський.
Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

Письменна бідна дівчина 17 літ, шукає посади кухарки, або покоївки. Адр. в редакції „Ради". 3—56—5

У ЖИТОМІРІ передплачувати і купувати на роздріб „Раду" можна в українській книгарні В. Савинського, Бердичівська вул. р-21-8

ВИЙШЛА З ДРУКУ
нова книжка:
„Нехай живе життя!"
п'єса на 4 дії
Леоніда Пахаревського.
ЦІНА 25 КОП.
Склад видання в „Українській Книгарні". Київ, Безаківська вул., № 8. 610-62-3

Згоден безуповно на все! Шукаю роботи. Чим швидче, тим лучче. Степанівська 11, кв. 3. Ход через крамницю. Спит. Грицька Чуприпку. 65—60—6

В ОДЕСІ передплачувати і купувати на роздріб газету „Рада" можна в Є. Альтшулера, книжно газетна торговля на розі Дерибасовської і Рішельєвськ. ул. р-39-5

Прохаю дати яку небудь роботу. Спитати в ред. „Ради". 3-67-1

ШУКАЮ інтелігентну особу, молоду або середніх літ, щиру українку, виховувати і учити малих дітей і вести домове хазяйство у городі. Опріч знання української мови не вадило-б і польську. Адр.: Мелітополь, Тавр. г. А. І. Поплавському. 7—52—6

ПРОДАЄТЬСЯ НОВА КНИЖКА:
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСІ.
Написав **Микола Аркас.**
До друку виправив **В Доманицький.**
Стр. 384, I—XVI вел. формату, 4 таблиці родоводів і 9 карт Української землі (од 2—6 фарбами мальовані). 210 великих малюнків і портретів: князів, гетьманів та инших діячів українських, та з життя України.
Ціна: на звичайн. папері—1 р. 50 к., на гарному папері, у артистично намальованій в кольоровій обкладинці (5 фарбами)—3 р.
головний склад видання в Українській книгарні (бувш. Київ. Стар.) у Київі, Безаківська, 8. 6-46-6

Видання „Благотворительнаго Общества изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ".

№ 1. Корыстни звирятка: кажанъ, ижакъ та критъ, О. Степовыка (выдання друге, зъ 3 малюнкамы) . . . ц. 3 к.
*№ 2 Про городыну, О. Степовыка (выд. друге) . . . ц. 5 к.
№ 3. Молодыча боротьба, Ганны Барвинокъ . . . ц. 1 к.
№ 4. Орыся, П. Кулиша (зъ 4 малюнкамы) . . . ц. 2 к.
№ 5. Вирна пара, Ганны Барвинокъ . . . ц. 3 к.
*№ 6. Бжильныцтво (выд. друге, зъ 23 мал.) Ф. И. Немоловського . . . ц. 10 к.
№ 7. Оповидання про Антона Головатого, М. Комаря (зъ 5 малюнкамы) . . ц. 5 к. (велен. 10 к.)
№ 8. Оповидання про Тараса Шевченка, О. Кониського (зъ 3 портрет. и 1 малюнкомъ) ц. 2 коп. . . . (велен. 5 к.)
*№ 9. Розмова про сельске хазяйство, кн. IV, Виноградъ, Е. Чикаленка (выд. 2-е, зъ 13 малюнкамы) . . . ц. 6 к
*№ 10. Розмова про сухоты на рогатій худоби, С. Ваганова . . . ц. 3 к.
*№ 11. Выговщына, П. Кулиша (зъ портр.) . . . ц. 2 к. (вел. 5 к.)
№ 12. Оповидання про Богдана Хмельныцького, М. Комаря (зъ 3 портр. и 6 малюнкамы) ц. 8 к. . . . (вел. 15 к.)
№ 13. Видъ чого вмерла Молася (про дифтеритъ), Г. Коваленка . . . ц. 3 к.)
№ 14. Оповидання про Ивана Котляревського, Б. Гринченка (зъ 1 порт. и 2 мал.) ц. 3 к. (вел. 5 к.)
*№ 15. Розмова про сельске хазяйство, кн. III, Сіяни травы, Е. Чикаленка (выдання друге, зъ 7 малюнкамы) . . . ц. 5 к.
№ 16. Добра порада, М. Загирни (про скаженыну, выд. друге) . . . ц. 3 к.
№ 17. Оповидання про Євгена Гребинку, Б. Гринченка (зъ портретомъ) . . . ц. 3 к. (вел. 5 к.)
№ 18. Про пошести або лыхи хвор бы, В. Имшенецького (выдання друге) . . . ц. 3 к.
*№ 19. Розмова про сельске хазяйство кн. II, Худоба, Е. Чикаленка (выд. 2-е, зъ 20 мал.) ц. 6 к.
*№ 20. Розмова про сельске хазяйство, кн. V, Садъ, Е. Чикаленка (зъ 36 малюнкамы) . . ц. 10 к.
№ 21. Хто робыть, той и мае (про Гарфильда) . . . ц. 6 к.
*№ 22. Розмова про сельске хазяйство, кн. I, Чорный паръ та плодозминъ, Е. Чикаленка (выд. 3-е, выправл. и доповн., зъ 2 малюнк.) . . . ц. 4 к. 1-е изданіе одобр. Учен. Ком. М. З. и Г. И. и допущ. М. Н. Пр. въ библ. начальн. учил. и въ народн. читальни и библіотеки. Премировано Харьк. Общ. Сел. Хоз. большою серебр. медалью.
№ 23. Мудрый учитель (оповидання про Сократа, зъ 2 мал.), М. Загирни . . . ц. 5 к.
№ 24. Якъ выгадано машыною йиздыты выд. 2-е, зъ портретомъ Стефенсона), М. Загирни ц. 3 к.
*№ 25. Якъ дбаешь, такъ и маешь (про господарство), М. Ганька . . . ц. 3 к.
№ 26. Наймычка, поема Т. Г. Шевченка (зъ 30 мал.) . . . ц. 3 к. (вел. 10 коп).
*№ 27. Прыгода на хуторі, О. Русова (метеорологія, зъ 18 мал.) . . . ц. 5 к.
№ 28. Божа искра, оповидання про Рафаэля, С. Русовои (зъ 15 малюнкамы) ц. 5 к. (вел. 10 к.)
№ 29. Катерына, поема Т. Г. Шевченка (зъ 15 мал.) . . . ц. 5 к. (вел. 10 к.).
№ 30 Ходимо за Нымъ, О. Кониського (зъ 9 мал.) . . . ц. 5 к. (вел. 10 к.).
№ 31. Винокъ (читанка), О. Билоусенка (зъ 120 мал.) . . . 35 к. (вел. 60 к.).
№ 32. Сильськи прыгоды (про выпасы), Т. Рыльського . . . ц. 5 к.
№ 33. У дытыни головка болыть—у матери серце (якъ годуваты та доглядаты малыхъ дитей), Г. Задеры . . . ц. 5 к.
№ 34. Пидъ землею, оповид. про шахты, М. Загирни (вид. 2-е, зъ 8 мал.) . . . ц. 12 к.
№ 35. Оборонець покрывдженыхъ, опов. про Линкольна (зъ портр.), М. Загирни . . . ц. 10 к.
№ 36 Мале та розумне, опов. про мурашокъ (зъ 2 мал.), П. Е. . . . ц. 8 к.
№ 37. Середъ выноградаривъ пивденнои Франціи, С. Русовои (зъ 10 мал.) . . . ц. 6 к.
№ 38. Якъ видкрыто Новый Свитъ, Д. Дорошенка (зъ 7 мал.) . . . ц. 6 к.
№ 39. Товарыськи крамныци, В. Доманыцького . . . ц. 5 к.
№ 40. На громадській роботи (про П. Кулиша). Д. Дорошенка . . . ц. 3 к.
№ 41. Первоучытели славянъ (про Кырыла и Мефодія), А. С—го (зъ 5 мал.) . . . ц. 5 к.
№ 42. Права що-до выборивъ, кн. перша, К. Квиткы . . . ц. 5 к.
№ 43. Права що-до выборивъ, кныжка друга, К. Квиткы . . . ц. 5 к.
№ 44. Петрусивъ сонъ. М. Левицького (зъ малюнк.) . . . ц. 3 к.
№ 45. Вжитки селянські по Полтавщині, В. Василенка . . . ц. 5 к.
№ 46. Український букварь С. Русовои . . . ц. 10 к.
№ 47. Початки науки про права конституційні, К. . . . ц. 8 к.
№ 48. Як люде живуть у Норвегії, С. Р. . . . ц. 6 к.
№ 49. Оповідання про Вука Караджича, А. Веретельника . . . ц. 5 к.
№ 50. Смерть за правду (про І. Гуса) В. Доманицького . . . ц. 5 к.
№ 51. Про старі часи на Україні, М. Грушевського (зъ 40 мал.). . . . ц. 20 к.

Ці книжки продаються книгарям за знижкою 40% на готові гроші, або 30% на комісію. Рахунки при останній умові зводяться двічі на рік: у січні і липні місяці кожного року.

Благотворительное общество изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ.
С.-Петербургъ, Почтовый ящикъ № 261. гд-44-3

Приймається передплата на 1908 рік
„РІДНИЙ КРАЙ"
УКРАЇНСЬКА ТИЖНЕВА ЧАСОПИСЬ.
При „Рідному Краєві" виходитиме додатком
„МОЛОДА УКРАЇНА"
щомісячна часопись для дітей старшого й меншого віку.
Плата на рік за обидва видання—**4** карб., на півроку **2** карб., на три місяці **1** карб., за границю на рік **6** карб., на півроку—**3** карб.
Передплата на „Рідний Край" без „Молодої України"—не приймається. Передплата на „Молоду Україну" без „Рідного Краю" приймається окремо: на рік—2 карб., на півроку 1 карб., за границю—3 карб. на рік.
Адреса контори і редакції: Київ, Маріїнсько-Благовіщенська ул., 97.
—● Обидва видання виходитимуть під редакцією **О. Косач (Олени Пчілки).** ●—
Для ознайомлення з часописею „Рідний Край"—1 число висилається дурно. 0 26-8

Приймається передплата на 1908 р.
на селянський тижневик
„СВІТОВА ЗІРНИЦЯ"
З ЩОМІСЯЧНИМ ДОДАТКОМ
„ЧИТАЙТЕ, ДІТИ!"
(Рік видання третій).
Мета „Світової Зірниці" лишається та ж, що й досі була: допомогти селянам до покращання їх добробуту.
В 1908 році буде значно поширено виділ хліборобський і господарський.
Як в минулі роки, так і в 1908 році передплатники „Світової Зірниці" одержать безплатно дві користних книжечки.
Ціна з додатком для дітей—на рік **3** карб., на півроку **1** карб. **50** коп., на три місяці **80** коп., на **1** місяць **30** коп., окреме число **7** коп.
Хто пришле рокову плату (3 карб.) до 1 февраля 1908 рку, тойо одержить в февралі місяці безплатно український одривний календарь „ВЕСЕЛКА" на рік 1908, который коштує 50 коп.
Адреса: г. Могилів-Подольський, Київська ул.
0—25—7 Редактор-Видавець І. Волошиновський.

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф 1069.